

LBRIS

We know
books

Siri Hustvedt

Lumea în flăcări

Traducere din limba engleză
de Veronica D. Niculescu

POLIROM
2022

Cuprins

Introducerea editorului.....	5
Harriet Burden.....	19
Cynthia Clark.....	26
Maisie Lord.....	29
Harriet Burden.....	35
Oswald Case.....	51
Rachel Briefman.....	60
Un compendiu în treisprezece puncte.....	69
Harriet Burden.....	73
Rosemary Lerner.....	84
Bruno Kleinfeld.....	90
Maisie Lord.....	102
Sweet Autumn Pinkney.....	115
Anton Tish.....	125
Rachel Briefman.....	127
Phineas Q. Eldridge.....	140
Un alfabet cu privire la câteva sensuri ale artei și generației.....	167
Harriet Burden.....	169
Bruno Kleinfeld.....	188

Oswald Case.....	202
Barometrul.....	223
Maisie Lord.....	226
Patrick Donan	240
Zachary Dortmund	242
Harriet Burden.....	243
Harriet Burden.....	248
Harriet Burden.....	252
Harriet Burden.....	255
Harriet Burden.....	260
Rachel Briefman.....	283
Phineas Q. Eldridge.....	295
Richard Brickman.....	302
William Burrige.....	310
O depeșă de altundeva.....	319
Harriet Burden.....	326
Harriet Burden.....	329
Maisie Lord.....	336
Bruno Kleinfeld.....	341
Timothy Hardwick.....	359
Kirsten Larsen Smith	363
Harriet Burden.....	376
Harriet Burden.....	381
Harriet Burden.....	383
Harriet Burden.....	390
Sweet Autumn Pinkney	400

Harriet Burden

Caietul C (memorii, fragment)

Am început să le fac cam la un an după ce a murit Felix – totemuri, fetișuri, semne, creaturi asemănătoare cu el și nu prea asemănătoare cu el, trupuri ciudate de tot felul care îi înspăimântau pe copii, deși crescuseră și nu mai locuiau cu mine. Bănuiau o formă de durere-care-a-luat-o-razna, mai ales după ce-am stabilit că unele dintre corpurile alea ale mele trebuiau să fie calde, așa încât să le simți căldura când le iei în brațe. Maisie mi-a zis s-o las mai moale: Mama, e prea mult. Trebuie să te oprești, mama. Știi, nu mai ești tânără. Iar Ethan, fidel sinelui său, și-a exprimat dezacordul numindu-le „monștrii materni“, „chestiile cu tata“ și „pater horribilus“. Doar Aven, minunată nepoată, le accepta pe dragele mele animăluțe. Pe atunci încă nu împlinise doi ani și le aborda cu seriozitate și mare delicatețe. Adora să-și așeze obrazul pe o burtă încinsă și să gângurească.

Dar trebuie să dau înapoi și să fac un ocol. Scriu toate astea fiindcă nu am încredere în timp. Eu, Harriet Burden, cunoscută și drept Harry vechilor mei prieteni și acelora noi și aleși pe sprânceană, am șazeci și doi de ani, nu-s bătrână, dar am pornit binișor spre SFÂRȘIT și mi-au rămas prea multe de făcut înainte ca una dintre durerile mele să se dovedească a fi o tumoare sau numele uitate, demență sau înainte ca vreun camion scăpat de sub control să sară pe trotuar și să mă strivească de un zid, pentru a-mi da ultima suflare. Viața e mers

în vârful picioarelor pe-un câmp minat. Nu știm niciodată ce urmează și, dacă vrei să aflați părerea mea, nu prea deținem controlul nici asupra a ceea ce-i în urma noastră. Dar cu siguranță putem să meșterim o poveste despre trecut și să ne stoarcem mințile străduindu-ne s-o zicem bine.

Începuturile sunt ghicitori. Mami și tati. Fătul plutitor. *Ab ovo*¹. Există însă numeroase momente în viață care pot fi numite puncte de plecare; trebuie doar să ne dăm seama că asta sunt. Felix și cu mine luam micul dejun în vechiul nostru apartament din Park Avenue, de la numărul 1185. El își spărsese oul fiert moale, cum făcea în fiecare dimineață, lovindu-l iute cu cuțitul în coajă, și dusesse la gură lingurița plină cu albuș și gălbenuș care curgea. Mă uitam la el fiindcă părea pe cale să-mi spună ceva. A părut surprins doar o clipă, lingurița i-a căzut pe masă, apoi pe podea, iar el s-a prăbușit în față, cu fruntea aterizându-i pe o felie de pâine prăjită unsă cu unt. Lumina din fereastră bătea slab pe masa acoperită cu fața alb-albastră, cuțitul abandonat stătea înclinat, proptit pe farfuriuța ceștii de cafea; solnițele verzi erau așezate la câțiva centimetri de urechea lui stângă. Probabil că n-am văzut imaginea soțului meu prăbușindu-se peste farfurie mai mult de o fracțiune de secundă, dar mi s-a întipărit în minte și o văd și acum. O văd, chiar dacă am sărit în picioare și i-am ridicat capul, i-am căutat pulsul, am strigat după ajutor, i-am făcut respirație gură la gură, mi-am spus rugăciunile vagi, de profană, am stat în spate în ambulanță cu paramedicii și-am ascultat sirena urlând. Până atunci devenisem deja o femeie de piatră, un observator care era totodată și actor în scena aceea. Îmi amintesc totul foarte bine, și totuși o parte din mine încă stă acolo, la măsuța din bucătăria lungă și îngustă de lângă fereastră, uitându-se la Felix. Este acel fragment din Harriet Burden care nu s-a ridicat niciodată în picioare și n-a făcut nimic mai departe.

1. „De la ou“, expresie folosită cu sensul „de la început“ (lat.) (n. tr.).

Am trecut podul și-am cumpărat o clădire în Brooklyn, cartier mai murdar pe-atunci ca acum. Voiam să las în urmă lumea artei din Manhattan, acea globulă incestuoasă, avută, sforăitoare, alcătuită din persoane care cumpără și vând *obiecte* estetice. În acel microcosmos decadent, se poate spune pe bună dreptate că Felix fusese un uriaș, dealer al celebrităților, iar eu, soția-artist a lui Gargantua. Soția a cântărit însă mai mult ca artista și, odată ce Felix a dispărut, locuitorilor acelei *beau monde* puțin le-a păsat dacă rămâneam acolo sau plecam și mă duceam în îndepărtata regiune cunoscută drept Red Hook¹. Avusesem doi dealeri; ambii mă lăsaseră baltă, unul după altul. Lucrările mele nu se vânduseră niciodată prea bine și erau puțin discutate, dar treizeci de ani le fusesem gazdă tuturor – colecționari, artiști și scriitori din lumea artei –, un club al interdependențelor, atât de concrecut înspre interior și exterior, încât identitățile membrilor păreau să se contopească. În momentul când mi-am luat la revedere de la toate acestea, noile achiziții „tari“, proaspăt ieșite de pe băncile școlilor de artă, începuseră să mi se pară la fel, cu filmele sau cu arta lor interpretativă și cu sporovăiala lor pretențioasă și cu referințele lor teoretice deformate. Măcar puștii erau promițători. Urmau exemplul celor fără de speranță – dobitocii care scriau la *Art Assembly*, fițuica ermetică în care erau servite regulat resturile reci de la masa teoriei literare franceze cititorilor pe cât de avizi, pe-atât de ignoranți. Atâta m-am străduit ani la rând să-mi țin gura, încât mai că mi-am înghițit limba. Ani la rând, glisasem în jurul mesei din salon în diferite costume, din cele viu colorate și excentrice, cu tabloul de Klee în față, dirijând agil traficul și zâmbind, întotdeauna zâmbind.

Felix Lord m-a descoperit stând în galeria lui din SoHo, într-o după-amiază târzie de sâmbătă, contemplând un artist care dispăruse de mult, dar care avusese un moment de glorie

1. Cartier în partea de nord-vest a Brooklynului (n. tr.).

în anii '60: Hieronymus Hirsch.* Aveam douăzeci și șase de ani. El avea patruzeci și opt. Eu aveam 1,88. El avea 1,78. El era bogat. Eu eram săracă. Mi-a spus că aveam părul cuiva care supraviețuise unui electroșoc și c-ar trebui să fac ceva.

A fost dragoste.

Și orgasme, multe, în cearșafuri moi și umede.

A fost o tunsoare, foarte scurtă.

A fost căsătoria. Prima, pentru mine. A doua, pentru el.

Au fost discuții – despre pictură, sculptură, fotografii și instalații. Și culori, multe despre culori. Ne-au invadat pe amândoi, ne-au umplut pe interior. Au fost cărți citite, cu voce tare, unul altuia, și discuții despre ele. Avea o voce frumoasă, ușor răgușită, de la țigările de care nu s-a putut lăsa niciodată.

Au fost bebelușii la care adoram să mă uit, micuții Lord, delicii senzuale din carne durdulie și fluide. Cel puțin trei ani, m-am scaldat în lapte și caca, și pipi, și scuipat, și sudoare, și lacrimi. A fost raiul. A fost epuizant. A fost plictisitor. A fost dulce, palpitant și uneori, ce ciudat, a fost o mare singurătate.

Maisie, povestitoare maniacală a cursului vieții, vocea ascuțită a confuziei în floare. Încă vorbește mult, mult, mult.

Ethan, copil al metodei, mai întâi un picior, apoi celălalt, pe un pătrat de parchet, contemplarea în mers ritmic a holului.

Au fost discuții despre copii până noaptea târziu și mirosul lui Felix, apa lui de colonie slabă și șamponul de plante, degetele lui subțiri pe spatelul meu. „Modiglianiul meu.“ A transformat chipul meu lung și simplu într-un artefact. *Jolie laide*.

* Nu există nici o dovadă documentată a existenței vreunui artist cu acel nume. Nu se știe de ce modifică Burden numele pictorului flamand de secol XV Hieronymus Bosch (cca. 1450-1516), ficționalizând astfel o poveste autobiografică. În *Carnetul G*, scriind despre *Grădina deliciilor*, Burden comentează: „probabil cel mai mare artist al granițelor trupești și-al sensurilor lor onirice. El și Goya“.

Dădace, ca să pot lucra și citi: Lucy grasă și Theresa musculoasă.

În camera pe care-o numeam microatelierul meu, am construit căsuțe strâmbe, cu mult scris pe pereți. Cerebrale, a zis Arthur Piggis, care s-a deranjat odată să se uite.* Siluete gelatinoase planau aproape de tavan, susținute de fire aproape invizibile. Una strângea în mână un panou pe care scria: *Ce caută străinii ăștia aici?* Acolo scriam eu – exclamațiile pe care nimeni nu le citea, delirurile pe care nici măcar Felix nu le înțelegea.

Felix la aeroport. Șirurile lui de costume din dulap. Cravatele și tranzacțiile lui. Colecția lui.

Felix Motanule. Te așteptăm la Berlin în weekendul următor, înnebuniți, fierbinți. Cu dragoste, Alex și Sigrid. Buzunarul interior al sacoului, când îl dădeam la curățat. Neglijența, mi-a zis Rachel, era felul lui de a-mi spune despre ei fără să-mi spună. *Viața secretă a lui Felix Lord.* Putea fi o carte sau o piesă de teatru. Ar fi putut s-o scrie Ethan, băiatul meu scriitor, dacă ar fi știut că tatăl lui era îndrăgostit de trei ani de un cuplu. Felix, cel cu privirea pierdută. Și oare eu nu-i iubisem tot ilizibilitatea? Nu asta mă atrăsese și mă sedusese la el, așa cum îi sedusese și pe alții, nu cu ceea ce era acolo, ci cu ceea ce lipsea?

Mai întâi moartea tatălui meu, apoi moartea mamei mele, la nici un an distanță una de cealaltă, și toate visele bolnave, un noian, în toate nopțile, în fiecare noapte – imaginile fugare cu dinți, oase și sânge care se scurgeau pe sub nenumărate uși ce mă purtau, pe coridoare, spre camere pe care-ar fi trebuit să le recunosc, dar nu reușeam.

Timpul. Cum pot să fiu atât de bătrână? Unde-i micuța Harriet? Ce s-a întâmplat cu fata aia mătăhăloasă, cu ditamai clăia de păr creț, care învăța pe brânci? Unicul copil al unui profesor și-al soției acestuia – un filozof și tovarășa lui de viață

* Vezi Arthur Piggis, *Notes on Artists*, 1975-1990 (Dreyfus Press, New York, 1996).

IRDIS | We know
 săritoare, un protestant alb și o evreică – căsătoriți și nu mereu fericiți în Upper West Side, părinții mei stângiști și chibzuiți, al cărui unic lux era să mă adore pe mine, ținta dezbatărilor dintre ei, povara lor supradimensionată și zburlită care i-a dezamăgit în unele privințe și-n altele nu. La fel ca Felix, tata a murit din senin, înainte de amiază. Într-o dimineață, în biroul lui, după ce-a scos *Monadologia* de la locul ei, de pe raftul din fața biroului, inima lui a încetat să mai bată. După aceea, mama mea cea cândva gălăgioasă și agitată a devenit mai tăcută și mai înceată. Am văzut-o cum se micșorează. Părea să se facă tot mai mică pe zi ce trecea, până când abia mai recunoșteam silueta micuță din patul de spital care-a strigat, la sfârșit, nu după soțul ei sau după mine, ci după mama ei – iar și iar.

După toți trei am ținut un doliu agitat, ca un animal mare și neliniștit care umblă încolo și-ncoace. Rachel spune că doliul nu-i deloc simplu și am descoperit că vechea mea prietenă, dr. Rachel Briefman, are în general dreptate în privința ciudățeniilor psihicului – psihanaliza e vocația ei – și e adevărat că primul an în care-am trăit fără Felix a fost plin de furie și dorință de răzbunare, o implozie de suferință cu gândul la tot ce făcusem greșit și tot ce irosisem, o șaradă a urii și iubirii pentru noi doi. Într-o după-amiază am aruncat maldăre întregi de haine scumpe pe care mi le cumpărase el de la Barneys și Bergdorf și biata Maisie, cu burtica ei bombată, se uita în dulap și plângea cu sughițuri zicându-mi să păstrez cadourile de la tata și cum pot să fiu așa de crudă, încât mi-am regretat gestul prostesc. M-am ascuns de copii cât am putut: votca cu care adormeam, senzația de irealitate când hoinăream prin camerele pe care le cunoșteam atât de bine și o foame teribilă de ceva ce nu puteam numi. Nu puteam să mă ascund când vomitam. Mâncam, iar mâncarea urca și irumpea din mine, improșcând vasul de toaletă și pereții. Nu mă puteam abține. Când mă gândesc acum la asta, parcă simt suprafața netedă și rece a colacului când mă apuc cu mâinile de el, cum mă sufoc cu gâtul

și mațele pradă crizei lor chinuitoare. Mor și eu, îmi ziceam, dispar. Analize peste analize. Doctori peste doctori. Nu se găsea nimic. Apoi, ultima oprire pentru acea suferință așa-zis funcțională, pentru o posibilă tulburare de conversie, pentru un corp care uzurpă vorbirea: Rachel mi-a recomandat un psihiatru-psihianalist. Am plâns și-am vorbit și iarăși am plâns. Mama și tata, apartamentul din Riverside Drive, Cooper Union¹. Vechile mele ambiții, dezumflate. Felix și copiii. Ce-am făcut?

Și-apoi, într-o după-amiază, la trei și zece, chiar înainte de încheierea ședinței, dr. Fertig m-a privit cu ochii lui triști, care trebuie să fi văzut atâtea alte tristeți în afară de-a mea, fără îndoială atâtea alte tristeți mult mai grele decât a mea, și a zis, cu glas scăzut, dar categoric: Încă mai e timp să schimbi lucrurile, Harriet.

Încă mai e timp să schimbi lucrurile.

Vomitatul a încetat. Să nu lăsați pe nimeni să vă spună că nu există cuvinte magice.

1. Colegiu privat din Manhattan, în cadrul căruia funcționează școli de arhitectură, artă și inginerie (n. tr.).

Cynthia Clark

(interviu cu fosta proprietară a Clark Gallery,
New York, 6 aprilie 2009)

Hess: Vă amintiți când ați întâlnit-o prima oară pe Harriet Burden?

Clark: Da, Felix a adus-o pe la galerie. Divorțase deja de Sarah și intră cu tipa asta uriașă, mare cât casa, pe bune, și cu forme beton, dar cu un chip prelung, bizar. I se zicea Amazoana.

Hess: Îi cunoșteați lucrările pe atunci?

Clark: Nu, sinceră să fiu, nimeni nu-i știa lucrările. Le-am văzut acum, pe cele de început, dar adevărul e că nimeni din lumea artei nu le-ar fi remarcat pe vremea aceea. Erau prea încărcate, prea ieșite din comun. Nu se încadrau în nici o schemă. Se dădeau o grămadă de bătălii în artă, știți, pe la sfârșitul anilor '60, începutul anilor '70. Și ea nici nu era vreo Judy Chicago, să facă vreo declarație feministă. Și bănuiesc că și Felix era o problemă pentru ea. Nu o putea reprezenta, în fond, ar fi fost nepotism.

Hess: În afară de felul în care arăta, mai e ceva ce v-a impresionat la ea și ați dori să destăinuți, pentru carte?

Clark: A făcut odată o scenă la o cină. S-a întâmplat cu mulți ani în urmă, cred că prin 1985. Vorbea cu Rodney Farrell, criticul – a cam dispărut, dar atunci avea ceva putere – în fine,

ceva a înfuriat-o din ce-a zis el și femeia asta, pe care toți o crezuserăm foarte tăcută, a izbucnit și-a început să turuie despre filozofie, artă, limbaj. Vorbea foarte tare, ca și cum ne-ar fi ținut lecții, extrem de neplăcut. Cred că nimeni nu pricepea o iotă din ce spunea. Sincer, mi s-au părut aiureli. Toată lumea s-a oprit din vorbit. Și atunci ea a început să râdă, cu un râs de dementă, de tăcănită, și a plecat de la masă. Felix s-a supărat. Detesta scenele.

Hess: Și pseudonimele? Ați bănuțit ceva?

Clark: Absolut nimic. După ce-a murit Felix, ea a dispărut. Nimeni nu vorbea despre ea.

Hess: Nu v-a surprins cât de sofisticată era lucrarea lui Anton Tish? Avea doar douăzeci și patru de ani pe atunci, picat din lună, iar în interviuri se vedea clar că nu poate să lege două fraze și părea să nu aibă decât o idee superficială despre propria lucrare.

Clark: Am expus mulți artiști incapabili să-și explice lucrările. Am considerat mereu că lucrarea e cea care trebuie să vorbească și că presiunea care se pune pe artiști pentru a se explica este total deplasată.

Hess: De acord cu dumneavoastră, și totuși *Istoria artei occidentale* este o glumă complexă despre artă, plină de trimiteri, citate, jocuri de cuvinte și anagrame. Este acolo și o aluzie la o replică de-a lui Diderot despre un tablou de Chardin expus la Salonul Anual al Academiei, luată din ediția franceză. Acel eseu n-a fost tradus în engleză. Băiatul nu vorbea franceză.

Clark: Auziți, am mai zis-o eu. E foarte ușor să ne uităm acum în urmă și să ne întrebăm cum naiba ne-am lăsat păcăliți. N-aveți decât să dați câte exemple doriți. Eu n-am stat să mă întreb cum a realizat-o. Mi-a dat lucrarea. A făcut vâlvă. S-a vândut.

I-am vizitat atelierul și era plin de lucrări în diferite stadii. Dumneavoastră ce-ați fi crezut?

Hess: Nu prea știu.

Clark: Nu-i nimic de la sine înțeles în treaba asta, să știți. S-ar putea argumenta la fel de ușor că și afectarea, interpretarea unui rol anume făceau parte din lucrarea în sine, că toate sunt parte dintr-un întreg și, după cum bine știți, piesele din acea expoziție semnate de Anton Tish se vând la prețuri mari. Nu regret o clipă că le-am expus.

Hess: Cred că adevărata întrebare este: le-ați fi expus dacă ați fi știut cine le-a realizat cu adevărat?

Clark: Bănuiesc că le-aș fi expus. Da, așa cred.

Maisie Lord

(transcriere editată)

După ce s-a mutat în Brooklyn, mama a început să colecționeze ființe de pripas – oameni, nu animale. De câte ori mergeam pe la ea în vizită, găseam câte un „asistent“, poet, pierde-vară sau pur și simplu vreun aciuat într-o cameră, încât îmi făceam griji că s-ar putea să profite de ea, s-o jefuiască sau chiar s-o omoare în somn. Îmi fac prea multe griji; e ceva cronic la mine. Am ajuns îngrijorata familiei – asta e postul meu. Bărbatul care își zicea Barometrul a locuit mult timp cu mama. Fusese internat două săptămâni la Bellevue nu cu mult înainte să-i apară la ușă. Turuia întruna despre nu știu ce vorbe aduse de vânt și făcea gesturi ciudate ca să scadă umiditatea. Când i-am zis mamei că omul mă neliniștește, ea a spus:

— Dar, Maisie, e atât de blând și desenează foarte bine.

S-a dovedit că avea dreptate în privința lui. Omul a devenit subiectul unui film de-al meu, dar au mai fost și alții, personaje mai pasagere și dubioase care mă țineau trează noaptea, înainte să apară Phineas și să-i pună treburile la punct, dar asta s-a întâmplat mai târziu. Locuința mamei era imensă, o veche clădire care fusese cândva depozit. Două etaje erau ale ei, pe unul locuia și pe celălalt lucra. Când a renovat clădirea, a avut grijă să păstreze câteva dormitoare pentru „toți viitorii mei nepoți“, dar cred că fantezia ei era și să sprijine direct tineri artiști, oferindu-le cazare și un spațiu în care să lucreze. Tata avea fundația lui. Mama avea colonia ei ad-hoc de artiști din Red Hook.